104172 ـ نتوانسته در بیمارستان وضو و تیمم کند و همانطور نماز خوانده است

سوال

سه روز در بیمارستان بودم و در این مدت نتوانستم برای نماز وضو بگیرم. برای خودم سنگی بردم و تیمم کردم اما برای نماز صبح نتوانستم تیمم کنم چون من اساسا معلول حرکتی هستم و نمی‌توانم بدون کمک کسی حرکت کنم و دوست نداشتم که نماز صبح را از دست بدهم برای همین تصور کردم که تیمم می‌کنم و نماز صبح را ادا کردم و همینطور نتونستم رو به قبله کنم. آیا این کار من جایز است یا خیر؟ و آیا باید قضایش را به جا بیاورم؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

بیمار اگر نتوانست وضو بگیرد و کسی نبود که او را وضو دهد تیمم می‌کند حتی اگر با دیوار یا فرشی باشد که غبار بر آن باشد یا با خود در کیسه‌ای خاک می‌برد تا با آن تیمم کند و اگر نتوانست تیمم کند به همان شکل [بدون وضو و تیمم] نماز می‌گزارد.

همینطور دربارۀ رو کردن به قبله که اگر توانست چنین کند لازم است که رو به قبله کند و اگر نتوانست به همان حال خود نماز می‌گزارد زیرا الله تعالی می‌فرماید:

لاَ يُكَلِّفُ اللّهُ نَفْسًا إِلاَّ وُسْعَهَا [سورۀ بقره: ۲۸۶]

(الله هیچ کس را جز به اندازۀ تواناییش تکلیف نمی‌دهد).

از شیخ ابن عثیمین ـ رحمه الله ـ پرسیده شد: بیماری که خاک نمی‌یابد آیا بر دیوار یا فرش تیمم کند یا خیر؟

ایشان گفتند:

«دیوار هم از جملۀ «صعید طیب» است پس اگر دیوار از صعید (عناصر زمین) ساخته شده باشد مانند سنگ یا خشت تیمم بر آن جایز است اما اگر دیوار با چوب یا رنگ پوشیده شده باشد اگر بر آن غبار باشد با آن تیمم می‌کند و اشکالی ندارد و این مانند تیمم با زمین است زیرا خاک از مادۀ زمین است، اما اگر بر آن خاک نباشد دیگر از صعید به شمار نمی‌آید و بر آن تیمم نمی‌کند.

دربارۀ فرش می‌گوییم: اگر در آن غبار باشد بر آن تیمم می‌کند و گرنه بر آن تیمم نمی‌کند زیرا از جملۀ «صعید» نیست» (فتاوی الطهارة: ۲۴۰).

از علمای کمیسیون دائم فتوا پرسیده شد: من بستری هستم و نمی‌توانم حرکت کنم، بنابراین چطور باید برای نماز وضو بگیرم و چگونه نماز بگزارم؟

آنان چنین پاسخ دادند:

«اولا: دربارۀ وضو بر مسلمان واجب آن است که با آب وضو گیرد و اگر به دلیل بیماری یا سبب دیگری نتوانست از آب استفاده کند با خاک پاک تیمم می‌کند و اگر نتوانست طهارت از او ساقط می‌شود و به همان حالی که هست نماز می‌گزارد. الله تعالی می‌فرماید: فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ (پس چنان که می‌توانید پروای الله را رعایت کنید) و می‌فرماید: وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ (برای شما در دین دشواری ننهاده است)، اما آنچه به ادرار و مدفوع خارج شده از انسان مربوط است، کافی است که با سنگ یا دستمال پاک محل آن را سه بار یا بیشتر مسح کند تا محل آن پاک شود.

ثانیا:

در مورد نماز، بر بیمار واجب است که ایستاده نماز بخواند، پس اگر نتوانست نشسته، و اگر نتوانست بر پهلو خوابیده، زیرا از عمران بن حصین ثابت است که پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ فرمودند: «ایستاده نماز بگزار، پسا گر نتوانستی نشسته، و اگر نتوانستی بر پهلو» و و به دلیل این سخن حق تعالی که: فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ (پس چنان که می‌توانید تقوای الله را رعایت کنید)» (الفتاوی المتعلقة بالطب وأحکام المرضی: ۷۸).

در نتیجه اگر شما به دلیل ناتوانی و نبودن کسی که برای شما وضو یا تیمم بگیرد و رو به قبله کند بدون وضو و تیمم و بدون رو کردن به قبله نماز گزارده‌اید، نماز شما صحیح است و لازم نیست اعاده‌اش کنید همانطور که لازم نیست تیمم را تصور کنید، بلکه این نه مشروع است و نه مفید.

و اگر برای شما امکان تیمم یا وضو یا رو کردن به قبله با کمک کسی دیگر بود اما در کمک خواستن کوتاهی کرده‌اید در تحصیل طهارت که شرط درستی نماز است کوتاهی کرده‌اید و باید نمازهایی را که بدون وضو یا رو کردن به قبله خوانده‌اید اعاده کنید.

والله اعلم.